

Tillsynsärende - godkände revisorn A-son

Beslut: Revisorsinspektionen ger godkände revisorn A-son en varning, förenad med en sanktionsavgift om 80 000 kr.

1 Inledning

Revisorsinspektionen har inom ramen för den riskbaserade tillsynsverksamheten granskat godkände revisorn A-son och har därför öppnat detta tillsynsärende.

A-son är ensam ställföreträdare för ett revisionsföretag. Revisorsinspektionen har utrett *dels* revisionsföretagets åtgärder enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen), *dels* A-sons penningtvättsåtgärder i och granskning av två aktiebolag, här benämnda bilbolaget (räkenskapsåret 2023) och guldbolaget (räkenskapsåret 2022/23). Inspektionen har även utrett hans behörighet att vara revisor i vissa aktiebolag.

2 Revisorsval i vissa företag

Revisorsinspektionen har inhämtat uppgifter om sex av de aktiebolag där A-son är vald revisor. Uppgifterna visar att fyra av bolagen under mer än två på varandra följande räkenskapsår hade överskridit mer än ett av de gränsvärden som anges i 9 kap. 13 § aktiebolagslagen (2005:551) och att därför minst en revisor i respektive bolag skulle vara

auktoriserad. De övriga två bolagen hade var för sig inte överskridit gränsvärdena men var moderbolag i koncerner i enlighet med 9 kap. 14 § samma lag.

A-son har uppgett följande.

Tanken var att han skulle ansöka om dispens att få utföra de aktuella revisionerna som ensam revisor, han missade dock att göra detta. Fem av bolagen har nu valt ytterligare en revisor och detta har registrerats av Bolagsverket. Det sjätte bolaget valde en till revisor i mars 2026, vilket också har registrerats av Bolagsverket.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Av 9 kap. 1 och 12 §§ aktiebolagslagen följer att ett aktiebolags revisor ska vara auktoriserad eller godkänd.¹ Enligt 9 kap. 13 § måste minst en revisor vara auktoriserad om mer än ett av följande kriterier är uppfyllt för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren; (1) medelantalet anställda under året har uppgått till mer än 50, (2) nettoomsättningen har uppgått till mer än 80 miljoner kr och (3) balansomslutningen har uppgått till mer än 40 miljoner kr. Enligt 14 § gäller dessa regler även för moderbolag i en koncern, om koncernen uppfyller samma kriterier.

De aktuella bolagens förhållanden var sådana att bolagen enligt 9 kap. 13 § eller 14 § aktiebolagslagen behövde ha minst en auktoriserad revisor. A-son – som var ensam revisor i bolagen – var därmed inte behörig att inneha uppdragen som bolagens revisor.

Genom att inneha flera revisionsuppdrag trots att han inte var behörig att vara revisor i bolagen har A-son åsidosatt aktiebolagslagens behörighetsregler.

3 Revisionsföretagets åtgärder enligt penningtvättslagen

3.1 Allmän riskbedömning

A-son har inkommit med dokumentet *Allmän riskbedömning för [Revisionsföretaget AB]*. Enligt en riskmatris i dokumentet används nivåerna låg risk, normal risk, förhöjd risk och hög risk. Riskbedömningen av verksamheten har dokumenterats i en bilaga där begreppen låg, normal, högre och hög risk förekommer.

¹ Ett bolag kan dock under vissa förutsättningar som framgår av 9 kap. 1 § ange i sin bolagsordning att bolaget inte ska ha en revisor.

I bilagan anges de tjänster som revisionsföretaget tillhandahåller samt vilken risknivå som företaget har bedömt att respektive tjänst är förknippad med. Tjänsterna bokföring, rådgivning och skattekonsultation har bedömts vara förknippade med normal risk. I fråga om bokslut, löner, deklarationsombud och revision har risken i stället bedömts vara låg. Vidare framgår att revisionsföretaget har bedömt att det kan finnas en viss risk att tjänsterna redovisning och revision används för att ge kundens verksamhet ökad trovärdighet utåt. Det anges också att det kan finnas risk för att det saknas underlag eller att falska underlag används för att dölja att medel förs in eller ut ur kundens verksamhet i penningtvättssyfte eller för finansiering av terrorism. Vidare sägs att det vid rådgivning avseende redovisning, pensioner och skatter föreligger något högre risk för att de medel som rådgivningen avser kan härröra från brottslig verksamhet, varför det krävs viss ökad vaksamhet för dessa tjänster. Därutöver anges att revisionsföretaget inte erbjuder finansiell rådgivning kring egendomstransaktioner eller finansiella transaktioner samt att klientmedelskonton inte tillhandahålls.

I fråga om kategorin *kunder* anges att kundstocken består av små och medelstora företag i olika associationsformer inom en mängd olika branscher, med tillägget ”dock inga kontantintensiva företag”. Risken förknippad med bostadsrättsföreningar har angetts vara ”oftast låg”, medan hantverkare och konsulter har bedömts innebära normal risk. Risken förknippad med butiker med kontanthantering har bedömts som normal till högre risk. Vidare anges att revisionsföretaget får nya uppdrag främst genom lokal närvaro eller relationsmarknadsföring.

Under kategorin *geografisk anknytning* i riskbedömningen anges att revisionsföretagets kunder främst finns i närområdet samt att detta bedömts medföra låg till normal risk. Det sägs vidare att några få kunder har anknytning till verksamhet utanför Sverige och att detta har bedömts medföra normal till hög risk.

I dokumentet, under rubriken *distributionsformer*, har också noterats att revisionsföretaget har några distanskunder baserade utanför närområdet samt att detta har möjliggjorts genom digitala lösningar. Den risk som är förknippad med distanskunder har bedömts som normal, eftersom digitala möten till stor del ersatt personliga möten. Det anges att skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom ska vidtas för distanskunder om något digitalt möte inte kan upprättas. Det anges också att om identifiering sker via e-legitimation så bedöms risken som låg.

Det anges även, under rubriken *särskilda verksamhetsspecifika omständigheter*, att revisionsföretaget är en mindre verksamhet och att man, med undantag för digitala distanskunder, har personlig kontakt med samtliga kunders företrädare. Risknivån anges som normal.

A-son har uppgett följande.

Vid riskbedömningen av rådgivningstjänster, där särskild vaksamhet anges vara motiverad, kan man ändå sätta den allmänna inneboende risken som ”normal”. Risken bedöms i sin helhet inte vara så hög att den generella risknivån för hela verksamheten eller tjänsteutbudet höjs utan fastställs som ”normal” risk. Det innebär att viss ökad vaksamhet krävs för dessa rådgivningstjänster med särskilda kundkännedomsgärder och överväganden inom ramen för uppdraget.

Sammantaget motiveras en lägre risknivå än vad som följer av den nationella riskbedömningen för tjänsterna bokslut, löner, deklarationsombud och revision av följande faktorer: tjänsternas karaktär med efterhandsgranskning (revision), goda kontroll- och kundkännedomssystem, begränsad exponering för direkt hantering av transaktioner samt erfarenheter från verksamheten som visar på låg förekomst av penningtvättsförsök inom dessa tjänster.

Enligt revisionsföretagets analys kännetecknas bostadsrättsföreningar av lokal förankring, ett spritt ägande av fysiska personer, stor insyn från medlemmar som oftast är de enda kunderna, till övervägande del ej flyttbara tillgångar, lätt avstämda intäkter, ingen kontant-hantering, mycket få kvitton och oftast extern förvaltning både kameralt och tekniskt. Detta är omständigheter som kan tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg.

Hantverkarbranschen bedöms normalt ha en standardrisk, eftersom det saknas starka indikationer på hög andel skattefel eller korruptionrisker. Den individuella bedömningen och relevanta omständigheter hos specifika företag är därför avgörande för att fastställa om särskilda kontrollåtgärder eller rapporteringskrav ska tillämpas.

Revisionsföretaget har kunder som bedriver bilhandel respektive guldhandel. Dessa kund-kategorier har inte specifikt behandlats i riskbedömningen. Penningtvättsfrågor har dock getts särskild betydelse vid de individuella riskbedömningarna av sådana bolag.

Med kontantintensiva företag menas företag som till stor del hanterar kontanter i betydelsen mynt och sedlar. Kundstocken omfattar åtskilliga kunder med kontanthandel, men det är då näst intill uteslutande fråga om handel med kort, Swish och liknande som räknas som elektroniska betalningar och inte som kontanter.

Av 2 kap. 4 § 2 penningtvättslagen kan utläsas att en omständighet som kan tyda på att risken är låg är att kunder har sin hemvist inom EES. En kund i närområdet, som de kan träffa kontinuerligt, kan därför i undantagsfall kategoriseras som låg risk. De länder utanför Sverige som revisionsföretagets kunder har koppling till utgörs enbart av EES-stater, framför allt Norge, Finland, Danmark, Polen och Estland.

Cirka 10–13 procent av kundstocken utgörs av distanskunder. Definitionen omfattar kunder utanför närområdet som de inte kontinuerligt träffar fysiskt. Digitala möten med påslagen kamera har kunnat genomföras med alla distanskunder. Några skärpta kundkännedomsgärder för dessa har därför inte vidtagits.

Vad gäller uppgiften att identifiering via e-legitimation innebär att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg så står det fel i riskbedömningen, detta kommer korrigeras till normal risk i nästa version.

3.2 Rutiner och riktlinjer enligt penningtvättslagen

Revisionsföretagets rutiner och riktlinjer enligt penningtvättslagen finns intagna i den allmänna riskbedömningen som även hänvisar till *Kvalitetspolicy [Revisionsföretaget AB]*. Den kvalitetspolicy som har getts in i ärendet är daterad februari 2023. Av den allmänna riskbedömningen framgår också att företaget som medlem i FAR har en skyldighet att följa FAR:s uttalande i etikfrågor (EtikU) 11 *Medlemmarnas tillämpning av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*.

Den uppdragsansvarige ska, enligt avsnittet *Åtgärder för kundkännedom – acceptera och ompröva kunder och uppdrag*, göra en kundutvärdering enligt International Standard on Auditing (ISA) 210 *Villkor för revisionsuppdrag* eller Svensk standard för redovisnings- och lönetjänster (Reko) 310 *Antagande och omprövning av uppdrag* samt vidta kontroller enligt FAR:s handledning för att uppnå kundkännedom innan en ny kund accepteras och vid omprövning av uppdrag. Gjorda utvärderingar och kontroller ska dokumenteras i revisionsverktyget. I samband med bedömningen ska varje kund tilldelas en riskprofil med hjälp av digitala kundkännedomsverktyg.

Rutinerna innehåller särskilda regler om acceptans och bestämmande av kundriskprofil för uppdrag där det har förekommit en person i politiskt utsatt ställning (PEP) under de senaste 18 månaderna eller om kunden är etablerad i ett högriskland. I dessa fall anges också att skärpta kundkännedomsgåtgärder ska vidtas. Rutinerna innehåller även exempel på sådana åtgärder.

För kundrelationer som förknippas med låg risk anges i rutinerna och riktlinjerna att följande förenklade åtgärder kan vidtas: Kontroll av identitet kan göras efter att affärsförbindelsen har etablerats, identitetskontroll av den som identifierats som verklig huvudman behöver inte göras samt minskad frekvens för uppföljning av kundkännedomsgåtgärder (dock minst årligen).

Affärsförbindelserna ska enligt rutinerna och riktlinjerna följas upp årligen samt om någon förändring sker under året som föranleder omprövning av kundens riskprofil (t.ex. ändring i företrädarkretsen eller efterfrågan av nya tjänster från byrån). Om kundens riskprofil har bedömts vara hög ska uppföljning ske oftare.

Rutinen innehåller exempel på omständigheter som kan utgöra indikationer på låg respektive förhöjd risk. Enligt exemplen är en högriskindikation att kunden är en s.k. distanskund.

A-son har uppgett följande.

Han har utgått från branschorganisationens exempel på allmän riskbedömning och bedömt att det inte behöver göras några justeringar när det gäller förenklade åtgärder vid låg risk, annat än att verklig huvudman alltid ska identifieras.

Med minskad frekvens för uppföljning menas att en sådan måste göras minst en gång per år. Ofta betyder mer än en gång om året. Den valda revisorn avgör frekvensen tillsammans med den PTL-ansvarige och hur detta följs upp.

Enligt den allmänna riskbedömningen kan förhållandet distanskund vara en indikation bland många på hög risk. Han har dock gjort bedömningen att, eftersom de kan genomföra digitala möten med påslagen kamera med de kunder som de inte träffar kontinuerligt, kan dessa kunder anses förknippade med normal risk i de fall de är verksamma inom EES.

3.3 Revisorsinspektionens bedömning

Rättslig reglering

Penningtvättslagen gäller för fysiska och juridiska personer som driver vissa i lagen uppräknade verksamheter, däribland sådan verksamhet som en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag bedriver (se 1 kap. 2 § första stycket 18). Det innebär att såväl enskilda revisorer som juridiska personer som bedriver revisionsverksamhet är skyldiga att följa lagens bestämmelser och de föreskrifter som har meddelats på området.

Ett revisionsföretag ska – såsom verksamhetsutövare i penningtvättslagens mening – enligt 2 kap. 1 § penningtvättslagen göra och dokumentera en bedömning av hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och hur stor risken är för att detta sker (allmän riskbedömning). Enligt 2 kap. 2 § penningtvättslagen ska omfattningen av den allmänna riskbedömningen bestämmas med hänsyn till företagets storlek och art samt de risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan antas föreligga. Den allmänna riskbedömningen ska enligt samma bestämmelse utformas så att den kan ligga till grund för verksamhetsutövarns rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Vid den allmänna riskbedömningen ska det särskilt beaktas vilka slags produkter och tjänster som tillhandahålls, vilka kunder och distributionskanaler som finns samt vilka geografiska riskfaktorer som föreligger. Enligt 3 § Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2021:1) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättsföreskrifterna) ska den allmänna riskbedömningen innehålla en identifikation av verksamhetens tjänster och produkter, en beskrivning av de hot som är relevanta för tjänsterna och produkterna, en beskrivning av de egenskaper som kan göra revisionsföretagets verksamhet eller tjänster och produkter sårbara för försök till att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och en värdering av riskerna som är förenade med de beskrivna hoten och sårbarheterna.

För att den allmänna riskbedömningen ska vara relevant, tillförlitlig och verksamhetsanpassad ska den också i möjligaste mån baseras på verkliga sårbarheter och risker (se prop. 2016/17:173 s. 510). Företaget ska därvid beakta omständigheter som har framkommit vid inrapportering av misstänkta transaktioner eller aktiviteter till polismyndigheten och

information om sårbarheter, risker, kända tillvägagångssätt, kvantitativa data och andra relevanta uppgifter som tillhandahålls av de myndigheter som ansvarar för att utreda och beivra penningtvättsbrott och finansiering av terrorism (se prop. 2016/17:173 s. 208 och s. 510).

Den som bedriver revisionsverksamhet ska vidare, enligt 2 kap. 8 § penningtvättslagen, ha dokumenterade rutiner och riktlinjer avseende sina åtgärder för kundkännedom, övervakning och rapportering och för behandling av personuppgifter. Omfattningen och innehållet ska bestämmas med hänsyn till revisionsföretagets storlek, art och riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism som har identifierats i den allmänna riskbedömningen.

Såväl den allmänna riskbedömningen som rutinerna och riktlinjerna ska fortlöpande anpassas efter nya och förändrade risker för penningtvätt och finansiering av terrorism. I 4 § penningtvättsföreskrifterna anges att revisionsföretaget, på grundval av en riskbedömning, men minst en gång per år, ska utvärdera och vid behov uppdatera den allmänna riskbedömningen och sina rutiner och riktlinjer. Datum för utvärderingen och eventuell uppdatering ska dokumenteras.

Enligt 6 kap. 1 § penningtvättslagen ska det också finnas rutiner för intern kontroll för att se till att penningtvättslagen efterlevs, dvs. rutiner och riktlinjer för att upptäcka och korrigera brister i den egna verksamheten. Enligt 6 § penningtvättsföreskrifterna ska ett revisionsföretag därvid utföra periodiskt återkommande kontroller av revisorernas åtgärder i enskilda uppdrag för att säkerställa att penningtvättsregelverket och de interna riktlinjerna och rutinerna efterlevs. Kontrollerna ska enligt samma bestämmelse ske minst var tredje år och åtminstone omfatta åtgärder och dokumentation avseende kundkännedom, kundriskprofil och övervakning i ett avslutat uppdrag. Datum för kontrollen, eventuella upptäckta brister samt planerade och genomförda förbättringsåtgärder ska dokumenteras.

Bedömningen i detta fall

Det riskbaserade förhållningssätt som penningtvättslagen förutsätter innebär att verksamhetsutövaren ska vidta åtgärder som står i proportion till de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som verksamhetsutövaren är utsatt för. Det är därför avgörande att den allmänna riskbedömningen är utformad specifikt utifrån de

risker som finns i den egna verksamheten för att åtgärder ska kunna vidtas för att förhindra att verksamhetsutövaren och dennes tjänster utnyttjas i illegitima syften.

I detta fall inleds revisionsföretagets allmänna riskbedömning med en generell beskrivning av företagets verksamhetsområden (revision- och redovisningsverksamhet). Det saknas dock information om verksamhetsspecifika omständigheter, såsom exempelvis företagets organisatoriska komplexitet, storlek och omsättning, antalet anställda och dessas fördelning på de olika verksamhetsområdena, antalet uppdrag och fördelningen av dessa mellan verksamhetsområdena och de tjänster som utförs. Det framgår inte heller hur dessa faktorer har beaktats vid utförandet och upprättandet av den allmänna riskbedömningen. Det går därför inte att avgöra om och i så fall hur den allmänna riskbedömningens omfattning har anpassats till revisionsföretagets verksamhet.

Syftet med den allmänna riskbedömningen ska vara att besvara frågan om och hur revisionsföretagets tjänster kan användas för att dölja eventuellt samband med brottslig verksamhet.

I bilagan där riskbedömningen har dokumenterats listas kortfattat de tjänster, kundgrupper, geografiska områden och distributionskanaler som förekommer i företagets verksamhet. Varje kategori har även tilldelats en risknivå. Det finns dock en otydlighet kring innebörden av de risknivåer som har angetts för de olika kategorierna, särskilt eftersom de risknivåer som angetts i matrisen i den allmänna riskbedömningen inte stämmer överens med de nivåer som appliceras i bilagan och risknivåerna för flera kategorier anges som ett spann, t.ex. ”låg till normal”, ”låg till hög”, eller ”normal till hög”.

Förklaringarna till hur revisionsföretaget har kommit fram till risknivåerna för de olika kategorierna är kortfattade och generella. Beskrivningarna av hur de olika tjänsterna som tillhandahålls kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism är allmänt hållna. Det saknas beskrivningar av vilka egenskaper som kan göra tjänsterna sårbara för försök att utnyttja dem för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

A-son har i yttrande till Revisorsinspektionen redogjort för vilka uppgifter och resonemang som har legat till grund för de angivna risknivåerna inom de olika kategorierna. Det som han har uppgett som riskreducerande för kategorin tjänster är emellertid i allt väsentligt sådana generella omständigheter som gäller för hela revisionsbranschen och som därmed inte motiverar en lägre risk än vad som enligt den

nationella riskbedömningen gäller för sektorn i stort. Till detta kommer att den analys som han har åberopat beträffande bostadsrättsföreningar och hantverksbranschen i kategorin kunder saknar förankring i allmänt tillgänglig information, såsom vägledningar, lägesbilder eller upplysningar om kända tillvägagångssätt från exempelvis brottsbekämpande myndigheter. Mot denna bakgrund framstår resonemanget som alltför generellt till sin karaktär utan konkret koppling till faktiska hot, sårbarheter och tillvägagångssätt.

Den allmänna riskbedömningen kan därmed inte heller med beaktande av vad A-son har uppgett i sina yttranden anses utgå från identifierade och verkliga sårbarheter och faktiska risker i verksamheten.

Kravet på interna rutiner och riktlinjer syftar till att säkerställa att verksamhetsutövaren och dennes anställda har tillgång till tydliga och detaljerade handlingsdirektiv så att de vet vilka åtgärder som ska vidtas i olika situationer (se prop. 2016/17:173 s. 212 f.). I detta fall saknar revisionsföretagets rutiner och riktlinjer verksamhetsanpassad vägledning för hur bedömningen ska göras av kundens riskprofil. Det finns endast en lista på omständigheter som kan motivera att risken bedöms som låg respektive hög och denna är inte anpassad till företagets specifika verksamhet utan tar upp sådana risker som verksamhetsutövare i allmänhet har att beakta.

För förenklade åtgärder vid låg risk anges bl.a. att kontroll av identitet kan göras efter det att affärsförbindelsen har etablerats och att identitetskontroll inte behöver genomföras av den som är verklig huvudman. Penningtvättslagen medger förvisso vissa lättnader när det gäller omfattningen av och tidpunkten för genomförandet av kundkännedsåtgärder om risken i uppdraget bedömts som låg. Detta befriar emellertid inte revisorn från skyldigheten att senast vid etableringen av affärsförbindelsen skaffa sig grundläggande kännedom om den kund som han eller hon ingår en affärsrelation med. Sådan grundläggande kundkännedom inbegriper identitetskontroll av såväl kundens företrädare som kundens verkliga huvudman. De rutiner och riktlinjer som revisionsföretaget har i detta avseende strider alltså mot penningtvättslagen.

Det saknas också vägledning om hur utredningen av förekomst av verklig huvudman eller en bedömning av s.k. PEP ska göras. Det framgår inte heller hur det ska kontrolleras huruvida kunden har verksamhet som riskerar att medföra överträdelse av internationella sanktioner. Det finns inte heller någon vägledning om hur en anställd ska agera vid

förekomst av en komplicerad ägarstruktur i en juridisk person, trots att detta listas som en faktor som kan medföra hög risk. De skärpta åtgärder som räknas upp för hög risk innehåller inte heller någon information eller ytterligare vägledning om vilken typ av information som behöver inhämtas från kunden eller vilka frågor som bör ställas. På flera ställen anges också åtgärder som *kan* vidtas men inte vilka åtgärder som *ska* vidtas. Mot denna bakgrund konstaterar Revisorsinspektionen att rutinerna och riktlinjerna mer har karaktären av allmänt hållen information än konkret vägledning kopplad till revisionsföretagets specifika förhållanden.

Sammantaget finner Revisorsinspektionen att varken den allmänna riskbedömningen eller rutinerna och riktlinjerna uppfyller kraven i 2 kap. penningtvättslagen.

Genom att inte säkerställa att revisionsföretaget har allmän riskbedömning och rutiner och riktlinjer som är förenliga med penningtvättslagen har A-son i egenskap av ställföreträdare för revisionsföretaget åsidosatt sina skyldigheter som revisor.

4 Kundkännedom och kundriskprofil

4.1 Bilbolaget

Kundkännedom

I grundakten finns en aktiebok, en bolagsordning, odaterade och ej vidimerade kopior av två körkort, ett registreringsbevis som är nedladdat den 14 februari 2024, ett uppdragsbrev för revisionsuppdrag, daterat den 20 juni 2022, samt en rapport från det digitala kundkännedomswerktyget, genererad den 25 februari 2024. I årsakten finns också två årsstämmaprotokoll, ett arbetsprogram benämnt Grundläggande upplysningar, ett dokument Grunduppgifter för räkenskapsåret 2023 som är daterat som godkänt den 8 mars 2024 samt en uppdragsbedömning och en övergripande revisionsstrategi för räkenskapsåret 2023, båda upprättade den 25 februari 2025.

Bolagsordningen, som saknar datering, anger att bolaget ska bedriva försäljning av begagnade bilar, bilverkstad, import och export av bilreservdelar och uthyrningslokal samt därmed förenlig verksamhet.

Aktieboken ser ut att vara upprättad den 21 september 2023. Den identifierar fyra personer som ägare till vardera 25 procent av aktierna. Detta överensstämmer också med upp-

gifterna i årsstämmoprotokollet från den 20 april 2025. De körkortskopior som finns i grundakten avser två av ägarna, varav den ena såvitt framgår av registreringsbeviset också var styrelseledamot i bolaget samt även den som har undertecknat uppdragsbrevet. Enligt registreringsbeviset var de övriga tre aktieägarna styrelsesuppleanter och firman tecknades antingen i förening eller av ledamoten eller suppleanterna var för sig.

I stämmoprotokollet från den 20 april 2025 upptas de fyra aktieägarna från aktieboken som närvarande med 125 aktier var. I det protokoll som är daterat den 21 juni 2023 upptas endast två aktieägare med vardera 50 procents ägande. I dokumentationsguiden för räkenskapsåret 2023 är även fyra aktieägare med 25 procent var angivna, varav två sägs vara verkliga huvudmän. I det dokumentet anges även att styrelsen utgjordes av de två verkliga huvudmännen (styrelseledamot respektive suppleant).

Enligt rapporten från det digitala kundkännedomswerktyget var två av aktieägarna från aktieboken verkliga huvudmän och det är dessa två personer som körkortskopiorna avser. Enligt rapporten är det också dessa två som, tillsammans med bolaget, har screenats för sanktions- och PEP-listor. I rapporten anges tre av de fyra aktieägarna enligt aktieboken och årsstämmoprotokollet som direkta ägare med 25 procent vardera. De återstående 25 procenten är inte upptagna i rapporten. Uppdragsbedömningen för räkenskapsåret 2023 innehåller ett påstående om att uppgifterna i registret över verkliga huvudmän kontrollerats och att inget tydde på att inte rätt personer var registrerade i registret över verkliga huvudmän. Detta påstående har besvarats med ”ja”, med en hänvisning till det digitala kundkännedomswerktyget.

I årsakten för räkenskapsåret 2023 finns därutöver en rapport med företagsinformation som har inhämtats från en digital informationstjänst den 25 februari 2025. Även av denna kan utläsas att företaget hade anmält två av ägarna till registret över verkliga huvudmän. Enligt rapporten var registreringsdatum för detta den 3 juni 2021. En av de anmälda personerna, styrelseledamoten, uppges också vara verkställande direktör. Rapportens kontroll mot PEP- och sanktionslistor omfattar samtliga delägare tillika styrelseledamöter respektive suppleanter. Därutöver finns en checklista i dokumentet Riskhantering: Allmänna revisionshandlingar, Penningtvätt, upprättad den 7 mars 2024, där det anges att identitetskontroll gjordes i samband med antagandet av uppdraget. Något datum för kontrollen är inte angivet. I checklistan sägs, under rubriken Sammanfattning, att kundriskprofilen bedömdes som normal.

Kundriskprofil

Den PTL-rapport från det digitala kundkännedomswerktyget som finns i grundakten innehåller en krysslista med olika påståenden avsedda att ligga till grund för en bedömning av klientens och ärendets risknivå. Inget av påståendena i listan har kryssats för. Det framgår att risknivån har bedömts som normal. Det har också antecknats att nivån enligt byråns interna dokument är medel. Detta har motiverats med att revisorn hade årlig kontakt med kunden, god kännedom om kunden och verksamheten, att ingen kontantverksamhet förekom och att verksamheten avsåg försäljning av bilar, som kunde identifieras, i Sverige.

Av uppdragsbedömningen framgår att revisionsföretaget hade haft kunden i flera år och att det inte hade förekommit några indikationer på att företagsledningen inte skulle vara hederlig och ärlig. Där anges också att det förekom ytterst få kontanta transaktioner och att försäljningen nästan uteslutande skedde genom betalning via bank utifrån inköps- och försäljningsavtal samt att styrelse/verklig huvudman hade identifierats. Vidare sägs att det under tidigare år inte hade noterats något som tydde på att det förekom oegentligheter och att den av kunden anlitade redovisningsbyrån var känd sedan tidigare. Det står också att det enligt revisionsföretagets kvalitetspolicy och allmänna riskbedömning förelåg en normal risk för penningtvätt.

I den övergripande revisionsstrategin har antecknats att bolagets kunder bestod av privatpersoner och att försäljning endast skedde mot faktura eller direktbetalning. Vidare sägs att bolaget hade bytt redovisningskonsult, eftersom ägaren inte var nöjd med den som hade skött redovisningen föregående år. Den risk som förknippas med kundrelationen (kundens riskprofil) sattes som normal.

Att kundriskprofilen var normal är också angivet under rubriken Sammanfattning i checklista för riskhantering; Allmänna revisionshandlingar, Penningtvätt i årsakten (upprättad 7 mars 2024).

Revisorns uppgifter

A-son har uppgett följande.

Identitetskontrollerna genomfördes den 19 juli 2022. De två personerna var vid detta tillfälle ägare till 50 procent vardera och verkliga huvudmän. Vid startpunkten för revisionen,

när PTL-rapporten gjordes, hade han inte fått information om att det hade tagits in två delägare till. När han fick vetskap om detta gjorde han bedömningen att de två verkliga huvudmännen kunde kvarstå som sådana, eftersom det egentligen inte fanns några verkliga huvudmän när alla ägde 25 procent var. Han påtalade för styrelsen att de borde ändra i Bolagsverkets register men han gick inte in och gjorde det själv, eftersom han inte ansåg att felet var så allvarligt och en ändring skulle resultera i att bolaget inte längre hade några verkliga huvudmän registrerade.

Förekomsten av kontanter var väldigt blygsam. Ett femtontal kunder hade lämnat handpenning för fordon, som de senare slutbetalade via bank. Mot denna bakgrund, och eftersom själva intäktsredovisningen skedde via faktura där kunden även identifierade sig med e-legitimation, bedömde han risken som normal.

4.2 Guldbolaget

I grundakten finns en odaterad bolagsordning och en rapport från det digitala kundkännedomswerktyget som genererades den 13 mars 2024. I årsakten för räkenskapsåret 2022/23 finns en checklista, benämnd Riskbedömning: Allmänna revisionshandlingar; Penningtvätt och upprättad 30 mars 2024.

I bolagsordningen anges att verksamheten ska bestå av försäljning av guld, klockor, silver, smycken, presenter, ädelstenar samt import och export av dessa produkter.

Rapporten från det digitala kundkännedomswerktyget innehåller en krysslista med olika påståenden avsedda att ligga till grund för bedömningen av klientens och ärendets risknivå. Inget av påståendena i listan har kryssats för. Risknivån har bedömts som normal med kommentaren att bolaget bedrev verksamhet inom en kontantbransch och att denna omständighet beaktades i revisionsplaneringen för att hantera den utökade risken i sådan verksamhet.

I uppdragsbedömningen för räkenskapsåret 2022/23 sägs att revisionsföretaget hade haft kunden i flera år och att det inte hade kommit fram något som tydde på att företagsledningen inte skulle vara hederlig och ärlig. Som slutsats anges att kunden enligt revisionsföretagets kvalitetspolicy och allmänna riskbedömning bedömdes vara ett bolag med hög risk för penningtvätt.

I sammanfattningen av revisionsstrategin för samma räkenskapsår har, under rubriken Bedömning av risk för oegentligheter, angetts att bolaget bedrev verksamhet i en bransch som är känd för att inte redovisa samtliga intäkter och för att utbetala svarta löner. Det sägs också att bedömningen var att det inte fanns någon indikation på att det förelåg en betydande risk för felaktigheter kopplade till oegentligheter i intäktsredovisningen samt att detta kunde försvåras i och med Skatteverkets krav på certifierat kassaregister och personalliggare. Det anges också att den totala revisionsrisken bedömdes som låg, dock med en förhöjd risk för intäkter.

I checklistan Riskhantering: Allmänna revisionshandlingar, Penningtvätt (upprättad 30 mars 2024) anges under rubriken Sammanfattning att kundriskprofilen var normal.

Av revisionsdokumentationen för räkenskapsåret 2022/23 framgår vidare att bolaget hade 2,6 mnkr i banktillgodohavanden per balansdagen och att det i juni 2023 hade bytt bank. Det går inte att utläsa vad som var orsaken till att bolaget hade bytt bank.

A-son har uppgett följande.

Bolaget var verksamt i kontantbranschen men graden av kontanthantering var låg, eftersom betalningarna skedde med kort eller via en direktöverföringstjänst. Kontanthantering (5 procent) var inte materiell i förhållande till kundens totala verksamhet. Han ansåg därför att risken kopplad till kontanthantering var begränsad, vilket motiverade att påståendet inte markerades i checklistan.

Han fastställde först kundens riskprofil till hög risk enligt den allmänna riskbedömningen och fastställde den därefter, mot bakgrund av sin kännedom om kunden, till normal risk. För intäktsredovisningen sattes risken som hög, eftersom bolaget var verksamt i en bransch som kännetecknas av att inte redovisa alla intäkter.

Bolaget uppgav att den nya banken hade mer fördelaktiga avgifter vid utlandsbetalningar och för generella banktjänster och att den erbjöd högre ränta på inlånat kapital.

4.3 Revisorsinspektionens bedömning

Rättslig reglering

Av 2 kap. 3 § penningtvättslagen följer att en revisor ska bedöma den risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen (kundens

riskprofil). Kundens riskprofil ska bestämmas med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen och revisorns kännedom om kunden.

En revisor ska vidta åtgärder för kundkännedom vid etableringen av en affärsförbindelse (se 3 kap. 4 § penningtvättslagen). I detta ingår att identifiera kunden och kontrollera kundens identitet (3 kap. 7 §) samt att utreda om kunden har en verklig huvudman (3 kap. 8 §). Om det står klart att kunden inte har en verklig huvudman – eller det finns anledning att anta att den person som har identifierats som verklig huvudman inte är den verkliga huvudmannen – ska alternativ verklig huvudman utses (3 kap. 8 § tredje stycket). En revisor ska vidare bedöma om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning (PEP) eller är en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person (3 kap. 10 §).

Revisorn ska också, enligt 3 kap. 13 §, löpande och vid behov följa upp pågående affärsförbindelser i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Åtgärderna för kundkännedom ska, enligt 3 kap. 14 §, ha den omfattning som behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter.

Enligt 9 § penningtvättsföreskrifterna ska en revisor utvärdera kundkännedomen och kundens riskprofil minst en gång per år och vid behov uppdatera dessa. En revisor ska vidare – enligt vad som närmare utvecklas i 4 kap. 1 § penningtvättslagen – övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner och aktiviteter som kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Bilbolaget

Definitionen av verklig huvudman finns i 1 kap. 3–7 §§ lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän. Där framgår att en verklig huvudman är den eller de personer som ytterst äger eller kontrollerar exempelvis ett företag eller en förening. En verklig huvudman kan också vara den eller de personer till vars förmån någon annan handlar eller som drar nytta av att någon annan agerar åt dem. Om ingen person kan identifieras enligt dessa kriterier, ska enligt 3 kap. 8 § tredje stycket penningtvättslagen i stället utses en alternativ verklig huvudman.

Av utredningen i ärendet framgår att A-sons granskning av förekomsten av verkliga huvudmän begränsades till att konstatera att samtliga delägare innehade 25 procent

vardera av aktierna. Han utredde, såvitt framgår av hans dokumentation och hans yttranden till Revisorsinspektionen, inte huruvida någon utövade bestämmande inflytande över verksamheten eller dess beslutfattande på annat sätt än genom ägande, dvs. kunde anses vara verklig huvudman genom kontroll. Sådan kontroll kan föreligga exempelvis när en person, genom avtal, stadgar eller andra rättsliga eller faktiska arrangemang, har rätt att utse eller avsätta en majoritet av styrelseledamöterna, eller på annat sätt ensamt eller tillsammans med närstående kan styra bolagets strategiska beslut. Det kan inte heller utläsas av hans dokumentation eller yttranden att han vidtog åtgärder för att klarlägga vem av de fyra delägarna som utövade mest kontroll över verksamheten och som därigenom hade den största likheten med en verklig huvudman. Han kan mot denna bakgrund inte anses ha utrett frågan om verkliga huvudman tillräckligt för att ta ställning till vem som var bilbolagets faktiska eller alternativa verkliga huvudman.

Enligt 3 kap. 5 § lagen om registrering av verkliga huvudmän ska en verksamhetsutövare som anser att det finns anledning att misstänka att uppgifterna i Bolagsverkets register över verkliga huvudmän är felaktiga anmäla detta till Bolagsverket. I detta sammanhang anses en revisor som verksamhetsutövare (se 1 kap. 8 § som, vad gäller innebörden i begreppet verksamhetsutövare, hänvisar till penningtvättslagen).

Av utredningen framgår att A-son ansåg att uppgifterna i registret över verkliga huvudmän var felaktiga. Han skulle därför ha anmält detta till Bolagsverket. Att han inte bedömde felet som allvarligt saknar betydelse.

Riskerna för penningtvätt i bilbranschen har varit kända under lång tid² och omnämns bl.a. i förarbetena till penningtvättslagen.³ Det får därmed enligt Revisorsinspektionen anses ha varit allmänt känt att branschen är förknippad med hög risk. A-son har varken i sin dokumentation eller i sina yttranden redogjort för några omständigheter som kan anses medföra att riskerna för penningtvätt var lägre i bilbolaget än för branschen i övrigt. Han hade därmed inte fog för bedömningen att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som var förenad med uppdraget var normal, dvs. lägre än den nivå som är typisk för bilbranschen.

Genom att inte utreda förekomsten av verklig huvudman på det sätt som penningtvättslagen förutsätter, genom att inte anmäla misstankar om felaktiga uppgifter i registret

² Se t.ex. Brå 2011:4 s. 92 och Brå 2015:22 s. 62.

³ Se prop. 2016/17:173 s. 195.

över verkliga huvudmän till Bolagsverket och genom att sätta en felaktig risknivå i uppdraget har A-son åsidosatt sina skyldigheter enligt penningtvättsregelverket.

Guldbolaget

Guldhandel har sedan länge betraktats som en högriskverksamhet ur penningtvättsperspektiv. Riskbilden är väl etablerad i nationella riskbedömningar och myndighetsvägledningar, där handel med varor av högt värde och kontantförsäljning särskilt pekas ut som sårbara.⁴ Presumtionen får enligt Revisorsinspektionen därmed vara att guldbolagets kundriskprofil borde ha varit förhöjd eller hög. A-son har inte i sin dokumentation eller i sina yttranden redogjort för några omständigheter som kan anses medföra att riskerna för penningtvätt var lägre i guldbolaget än i branschen i övrigt.

I detta fall förekom det dessutom ovanliga omständigheter kopplade till bolagets affärsrelation med två guldleverantörer i Mellanöstern (se avsnitten 6.2 och 6.3), vilka enligt Revisorsinspektionen talar för förhöjd risk. Det är inte heller ovanligt att banker som en konsekvens av sin övervakning av transaktioner som skulle kunna innebära penningtvätt avslutar kunders engagemang i banken. Eftersom bolaget verkade i en bransch där det, bl.a. enligt A-sons egen bedömning, fanns en risk för exempelvis oredovisade intäkter, fanns det anledning för honom att närmare undersöka varför bolaget hade bytt bank. Han borde därvid inte ha förlitat sig enbart på bolagets uppgifter.

Revisorsinspektionen bedömer därför att A-son inte hade fog för bedömningen att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som uppdraget var förenat med var normal, dvs. lägre än den nivå som är typisk för guldhandlare. Den åsatta riskprofilen var därmed felaktig. Vad A-son har anfört om kontanthandelns materialitet saknar betydelse.

A-son har genom den felaktiga bedömningen av kundens riskprofiler åsidosatt sina skyldigheter enligt penningtvättsregelverket och därigenom sina skyldigheter enligt penningtvättsregelverket.

5 Granskningen av bilbolaget, räkenskapsåret 2023

Bolagets verksamhet bestod av försäljning av begagnade bilar.

⁴ Se t.ex. *Information till dig som bedriver handel med varor mot kontant betalning Penningtvätt och finansiering av terrorism*, Polismyndigheten A477.061/2020, augusti 2020 och *Nationell Riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021*, Polismyndigheten A052.211/2021, april 2021.

Enligt årsredovisningen uppgick bolagets nettoomsättning till 147,9 mnkr och dess balansomslutning till 12,3 mnkr. Eget kapital redovisades med 4,1 mnkr. Av årsredovisningen framgår att den upprättades med tillämpning av Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR) 2016:10 *Årsredovisning i mindre företag* (K2).

Av förvaltningsberättelsen framgår att årsredovisningens balansräkning även utgjorde kontrollbalansräkning.

Revisionsberättelsen var utan modifieringar, anmärkningar eller upplysningar.

Av A-sons dokumentation kan utläsas att han bestämde den övergripande väsentligheten för årsredovisningen som helhet till 4,4 mnkr och arbetsväsentligheten till 3,8 mnkr.

5.1 Intäktsredovisningen

Planering och riskbedömning

Av årsredovisningen framgår att nettoomsättningen hade ökat från 42,1 mnkr räkenskapsåret 2022 till 147,9 mnkr räkenskapsåret 2023. Antalet anställda hade ökat från tre till sju personer och personalkostnaderna från 2,0 mnkr till 2,9 mnkr.

Av dokumentationen framgår att bolagets kunder bestod av privatpersoner och att bolaget inte var beroende av några enstaka kunder. Försäljning skedde mot faktura eller mot direkt betalning. Bolaget använde ett system via en webbtjänst för kontraktshantering gällande inköp och försäljning av bilar.

A-sons bedömning var att bolagets rutiner och redovisningssystem verkade fungera väl men att han inte kunde förlita sig på bolagets interna kontroll i granskningen. Därför skulle han tillämpa substansgranskning, dvs. detaljgranskning och analytisk granskning, som granskningsmetod.

Av dokumentationen av planeringen och riskbedömningen framgår att A-son inte avvek från grundantagandet i ISA om risken för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter.⁵ Intäktsredovisningen var därför förenad med en betydande risk. När det gäller hans riskbedömning i övrigt så går det att utläsa att han

⁵ Se ISA 240 *Revisorns ansvar avseende oegentligheter i en revision av finansiella rapporter* p. 27.

bedömde att posten var väsentlig och att räkenskapspåståendena existens, förekomst och fullständighet var förknippade med både hög inneboende risk och hög kontrollrisk.

Granskningen

Av arbetsprogrammet för posten Nettoomsättning framgår att A-son rimlighetsbedömde posten genom en jämförelse med tidigare år. Han noterade därvid att omsättningen hade ökat med 251 procent och att inköpen hade ökat i samma takt. Han antecknade att bolaget nu hade ytterligare två ägare och hade anställt mer personal, vilket kunde vara en förklaring till den stora förändringen mot tidigare år. Han antecknade också att bruttovinstmarginalen hade minskat till åtta procent jämfört med 12–13 procent tidigare år. Det framgår också att han gjorde en periodiseringskontroll avseende försäljningar kring balansdagen.

A-son gjorde stickprov på några försäljningstransaktioner. För de huvudbokskonton där försäljning av bilar som träffades av vinstmarginalbeskattning bokfördes kontrollerade han december månads försäljningar. Detsamma gällde det huvudbokskonto där försäljning av bilar som träffades av vanliga mervärdesskatteregler bokfördes. Slutligen kontrollerade han att det inte var något glapp i nummerserien för försäljningsavtal i december månad och januari månad efter balansdagen.

Det framgår inte av dokumentationen om A-son utförde några fler granskningsåtgärder i syfte att granska fullständigheten och riktigheten i den samlade intäktsredovisningen. Det går inte heller att utläsa hur hans bedömning att det fanns en risk för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter påverkade inriktningen på och omfattningen av hans granskning.

Revisorns uppgifter

A-son har uppgett följande.

Bolaget ändrade inriktningen på vilken typ av bilar som man skulle ha i lager, från dyrare bilar till mellanklassbilar och billigare bilar. Detta gjorde att bruttovinstmarginalen blev lägre, eftersom vinsterna är lägre i det segmentet. Omsättningen ökade dock eftersom det var lättare att avyttra den typen av bilar, vilket ledde till att bolagets omsättningshastighet ökade.

Bedömningen att det fanns en risk för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter påverkade inriktningen på och omfattningen av granskningen genom ett ökat fokus på intäktsredovisningen. Granskningsåtgärderna utökades och var mer omfattande för att han skulle kunna upptäcka eventuella felaktigheter. Han utförde en utökad kontroll av transaktioner samt anpassade granskningsåtgärderna genom att utföra detaljerade substansgranskningstest. Det gjordes genom att han följde hela transaktionsflödet från bokföringen av intäkter mot det fordonssystem som bolaget använde och mot Transportstyrelsens fordonsregister.

Eftersom alla inköp och försäljningar registrerades i fordonssystemet, registrerades fordonen direkt mot Transportstyrelsen och transaktioner genomfördes genom signering med e-legitimation. För att kontrollera att bolaget följde denna rutin granskade revisionsteamet alla försäljningstransaktioner i december 2023 och i början av år 2024. Slutsatsen var att allt var korrekt. Hans granskning av nummerserien för försäljningsavtal i december och januari månader utfördes genom att han jämförde bokföringen mot bolagets affärssystem och mot själva försäljningsavtalen och inköpsavtalen under denna period. Inga avvikelser hittades vid denna granskning. Hans bedömning var att det efter den utförda granskningen inte fanns någon risk för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen.

Revisorsinspektionens bedömning

Intäktsredovisningen är normalt ett väsentligt granskningsområde som revisorn har anledning att ägna särskild uppmärksamhet. Av A-sons dokumentation framgår dessutom att han bedömde att nettoomsättningen var en väsentlig post att granska och att det fanns betydande risker kopplade till posten.

Enligt International Standard on Auditing (ISA) 240 *Revisorns ansvar anseende oegentligheter i en revision av finansiella rapporter* p. 27 ska en revisor, när han eller hon identifierar och bedömer riskerna för väsentliga felaktigheter som beror på oegentligheter, på grundval av ett grundantagande om att det finns risker för oegentligheter i intäktsredovisningen, utvärdera vilka intäkter, intäktstransaktioner eller påståenden som ger upphov till sådana risker. Om grundantagandet inte avfärdas, ska risken behandlas som en betydande risk i enlighet med ISA 315 p. 12 l. ii. Detta innebär enligt ISA 315 p. A 218 bl.a. att revisorn måste identifiera sådana kontroller i bolaget som hanterar risken. Revisorn måste då också

utvärdera bl.a. om kontrollerna har utformats på ett ändamålsenligt sätt enligt p. 26 a i samma ISA och om de har införts i enlighet med p. 26 d.

A-son avfärdade inte grundantagandet om risken för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som beror på oegentligheter. Det ålåg honom därför att, i enlighet med kraven i ISA 315, behandla detta som en betydande risk och vidta de åtgärder när det gäller bolagets kontroller som följer av standarden. Enligt Revisorsinspektionens bedömning visar inte dokumentationen att han vidtog tillräckliga åtgärder i detta avseende. A-son har uppgett att han följde transaktionsflödet från bokföringen av intäkter mot det fordonssystem som bolaget hade och mot Transportstyrelsens register. Han har emellertid inte angett att han identifierade några kontroller eller att han utvärderade om dessa var utformade på ett ändamålsenligt sätt, förutom att transaktioner godkändes med e-legitimation. Revisorsinspektionen drar därför slutsatsen att han inte hanterade risken för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter i enlighet med kraven i ISA 315. Han har därigenom åsidosatt god revisionssed.

A-son valde att helt förlita sig på substansgranskning vid granskningen av bolagets intäkter. Den fråga som Revisorsinspektionen har att bedöma är därför om hans substansgranskningsåtgärder gav honom grund att godta fullständigheten i den samlade intäktsredovisningen.

De åtgärder som framgår av A-sons dokumentation begränsar sig till rimlighetsbedömningar och jämförelser mot tidigare år, en kontroll av försäljningstransaktioner i december månad och en kontroll av att det inte förekom något glapp i nummerserien för kundfakturor i december månad och januari efterföljande räkenskapsår. Enligt Revisorsinspektionens bedömning gav dessa granskningsåtgärder honom inte tillräcklig grund för att godta fullständigheten i den samlade intäktsredovisningen. Hans yttranden till Revisorsinspektionen innehåller kompletterande information om de åtgärder som går att utläsa av dokumentationen men de innehåller inga redogörelser för några ytterligare åtgärder.

Inspektionen anser mot denna bakgrund att A-sons åtgärder för att kunna godta fullständigheten i intäktsredovisningen inte var tillräckliga. Bristerna vid granskningen var sådana att han – med hänsyn till intäkternas betydelse i bolaget – saknade grund för att tillstyrka ett fastställande av bolagets resultat- och balansräkningar. Genom att likväl göra det har han åsidosatt god revisionssed.

5.2 Varulager (inventering)

Posten Varulager redovisades i bilbolaget med 10,7 mnkr, vilket motsvarade 87 procent av balansomslutningen. Föregående räkenskapsår hade det redovisats ett varulager om 3,3 mnkr. Av revisionsdokumentationen framgår att A-son bedömde posten som väsentlig.

Av dokumentationen av planeringen framgår att bolaget inte hade något lagersystem. Per bokslutsdagen sammanställdes i stället de bilar som fanns i lager i en manuellt upprättad lagerlista. I dokumentationen finns ett undertecknat lagerinventeringsintyg. Vidare finns en lista med 19 bilar som var finansierade via [*Finansieringsbolaget AB*] där äganderättsförbehåll fanns.

A-son antecknade i arbetsprogrammet för posten att omsättningen hade ökat så han bedömde att det var rimligt att lagret hade ökat i motsvarande mån. Varulagrets omsättningshastighet uppgick till 19 gånger under räkenskapsåret 2023 jämfört med 9 gånger föregående räkenskapsår.

Av dokumentationen framgår att varken A-son eller någon annan i revisionsteamet hade närvarat vid varulagerinventeringen. Han hade enligt anteckningar i arbetsprogrammet i stället säkerställt lagrets existens genom kontroll mot fordonsregistret. Av dokumentationen går dock inte utläsa att någon sådan kontroll verkligen utfördes.

A-son har uppgett följande.

Den bedömningen som gjordes när det gällde omsättningshastigheten hade sin grund i den ändrade inriktningen på vilken typ av fordon som bolaget hade tagit in för avyttring. Tidigare hade bolaget dyrare bilar som låg längre i lager. Det aktuella räkenskapsåret hade man valt att ha mellanklassbilar och billigare bilar som inte låg i lagret lika länge. Detta innebar att lagret omsattes snabbare.

De bilar för vilka det fanns avbetalningskontrakt med [*Finansieringsbolaget AB*] motsvarade 4,7 mnkr av lagret. Dessa bilar granskades mot finansieringsbolagets reskontra, mot inköpsfakturer och mot Transportstyrelsens fordonsregister, vilket visade att bilarna tillhörde bolaget. Bilar motsvarande 1,0 mnkr av varulagret granskades mot inköpsfaktura och uppgifter hos Transportstyrelsen. Vidare granskades bilar motsvarande 1,2 mnkr mot utdrag från en företagsinformationstjänst som visade uppgifter från Transportstyrelsen. Totalt granskades alltså 6,9 mnkr av 10,7 mnkr, motsvarande 65 procent av lagret, mot

uppgifter hos Transportstyrelsen eller finansieringsbolaget. Inga felaktigheter hittades vid denna granskning.

Utifrån den granskningen hade han grund för att godta lagrets existens och skick per balansdagen.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt ISA 501 *Revisionsbevis – särskilda överväganden för vissa poster* p. 4 ska revisorn, om varulagret är väsentligt för de finansiella rapporterna, inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis rörande varulagrets existens och skick genom att närvara vid lagerinventering, såvida detta inte är praktiskt ogenomförbart. Om det inte är praktiskt genomförbart att närvara vid en lagerinventering, ska revisorn enligt p. 7 utföra alternativa granskningsåtgärder för att inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis rörande varulagret existens och skick. Om detta inte är möjligt, ska revisorn modifiera uttalandet i revisorns rapport enligt ISA 705 (omarbetad) *Modifierat uttalande i rapport från oberoende revisor* p. 6 b) och FAR:s rekommendation i revisionsfrågor RevR 705 *Modifierade uttalanden, upplysningar och anmärkningar i revisionsberättelsen* p. 32 ff.

Varulagret var en väsentlig post i bilbolaget. A-son skulle därför ha närvarat vid lagerinventeringen, såvida det inte var praktiskt ogenomförbart. Bolaget hade inte något lagerredovisningssystem, utan förtecknade de fordon som fanns i lager på en manuell upprättad lista. Revisorsinspektionen anser bl.a. mot bakgrund av detta att det därför var särskilt viktigt att iaktta bolagets rutiner vid inventeringen i syfte att kunna bedöma om rutinerna var utformade på ett sådant sätt att samtliga fordon kom med i lagerlistan och att lagret blev riktigt redovisat i bokslutet. Ingenting talar för att det skulle ha varit praktiskt ogenomförbart för A-son att närvara vid inventeringen.

Den granskning mot uppgifter i Transportstyrelsens fordotsregister som A-son har uppgett att han utförde är inte tillräckligt dokumenterad. Varken dokumentationen eller hans yttranden ger därför någon möjlighet att bedöma om en granskning mot Transportstyrelsens register var tillräcklig som alternativ till närvaro vid inventeringen.

Sammantaget bedömer Revisorsinspektionen att A-sons granskning inte gav honom grund för att godta varulagrets existens. Bristerna vid granskningen var sådana att han – med hänsyn till varulagrets betydelse i bolaget – saknade grund för att tillstyrka ett

fastställande av bolagets resultat- och balansräkningar. Genom att likväl göra det har han åsidosatt god revisionssed.

5.3 Varulager (värdering)

Enligt dokumentationen förekom det uppskattningar i bolagets redovisning i form av bl.a. eventuellt nedskrivningsbehov i varulagret. I en sammanfattning av A-sons riskbedömning har han antecknat att granskningen skulle inriktas bl.a. mot varulagret mot bakgrund av att värderingen av den posten hade en direkt betydelse för bolagets resultat och ställning. Risken för felaktig värdering bedömdes vara stor, vilket kunde leda till väsentliga fel i bolagets resultat.

Enligt dokumentationen skulle varulagret värderas i enlighet med lägsta värdets princip. Dock framgick det inte av bolagets lagerlista om bolaget hade gjort en värdering enligt denna princip. A-son antecknade i stället att lagret alltid värderades till anskaffningsvärde.

Av arbetsprogrammet för posten framgår att A-son kontrollerade, genom ett stickprov på åtta slumpmässigt utvalda fordon i lager, angivet inköpspris mot inköpsavtal eller faktura. Han antecknade också att de flesta bilar i lagret hade sålts efter balansdagen och att han bedömde att det inte förelåg något väsentligt nedskrivningsbehov. Det går inte att utläsa vilka åtgärder som han vidtog vid granskningen för att kunna dra den slutsatsen.

A-son har uppgett följande.

Granskning utfördes av avyttrade bilar under januari och februari 2024 med en försäljning på totalt 4,1 mnkr, totalt 20 bilar. Dessa bilar var anskaffade för totalt 4,0 mnkr, motsvarande 37 procent av lagret per balansdagen. Av de avyttrade bilarna såldes 14 med vinst och 6 med förlust. Tendensen var att bolaget hade en god lönsamhet. Eftersom 37 procent av lagret hade avyttrats utan något nedskrivningsbehov hade förelegat samt att alla fordon i lagret var anskaffade under år 2023 tydde detta på att varulagret var värderat enligt lägsta värdets princip.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt 4 kap. 9 § årsredovisningslagen (1995:1554) ska omsättningstillgångar som huvudregel tas upp till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen.

Av 2 kap. 4 § första stycket 5 samma lag framgår att de olika beståndsdelar som balansräkningens poster och, i förekommande fall, delposter består av ska värderas var för sig. Avvikelse från denna princip får enligt andra stycket samma paragraf göras endast om det finns särskilda skäl för det och avvikelsen är förenlig med de grundläggande principerna om överskådlighet, god redovisningssed och rättvisande bild i 2 kap. 2 och 3 §§.

Varulagret var en väsentlig post och enligt A-sons bedömning förknippad med risker för felvärdering som skulle kunna leda till väsentliga felaktigheter. Det fanns därför anledning för honom att ägna värderingen av varulagret särskild uppmärksamhet.

A-son godtog att bolaget tog upp samtliga lagertillgångar till anskaffningsvärde. Frågan är om hans granskningsåtgärder gav honom grund för att bedöma om varulagret därmed var värderat i enlighet med reglerna i årsredovisningslagen.

Som angetts ovan upptogs varulagrets värde till 10,7 mnkr. Enligt A-sons egna uppgifter hade 37 procent av lagret avyttrats under januari och februari månader året efter det aktuella räkenskapsåret. Åtminstone sex bilar hade avyttrats med förlust. A-son bedömde att det inte fanns något nedskrivningsbehov, eftersom försäljningen efter balansdagen totalt sett hade skett med vinst. Revisorsinspektionen konstaterar dock att enligt de ovan nämnda reglerna i årsredovisningslagen kan ett nettoförsäljningsvärde på en tillgång i lager som överstiger det bokförda värdet inte kvittas eller nettoredovisas mot ett nedskrivningsbehov på en annan tillgång. I stället ska tillgångsposterna värderas var för sig. Mot bakgrund av *dels* att det hade sålts bilar med förlust under de första månaderna på det nya räkenskapsåret, *dels* A-sons egen riskbedömning avseende värderingen av varulagret anser Revisorsinspektionen att han hade skäl att granska huruvida det fanns ett behov att skriva ned värdet på tillgångar i varulagret till nettoförsäljningsvärde, om detta bedömdes vara lägre än anskaffningsvärdet. Som framgår av utredningen vidtog han inte några sådana åtgärder. För resterande 63 procent av varulagret som inte var sålt efter balansdagen inhämtade han inte några revisionsbevis rörande eventuellt behov av inkuransreserv.

Sammantaget bedömer Revisorsinspektionen att A-sons granskning inte gav honom grund för att godta värderingen av varulagret. Bristerna vid granskningen var sådana att han – med hänsyn till varulagrets betydelse i bolaget – saknade grund för att tillstyrka ett fastställande av bolagets resultat- och balansräkningar. Genom att likväl göra det har han åsidosatt god revisionssed.

6 Granskningen av guldbolaget, räkenskapsåret 2022/23

Av guldbolagets årsredovisning framgår att bolagets nettoomsättning redovisades med 2,9 mnkr och att balansomslutningen uppgick till 5,1 mnkr. Eget kapital redovisades med 1,0 mnkr. Enligt årsredovisningen upprättades den i enlighet med Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR) 2016:10 *Årsredovisning i mindre företag* (K2).

Revisionsberättelsen var utan modifieringar och upplysningar men innehöll en anmärkning om att årsredovisningen inte hade upprättats i sådan tid att det hade varit möjligt att hålla årsstämma inom sex månader efter räkenskapsårets utgång. Revisionsberättelsen innehöll dessutom en anmärkning om att bolaget vid ett antal tillfällen hade betalat skatter och avgifter för sent.

Av A-sons dokumentation kan utläsas att han bestämde den övergripande väsentligheten för årsredovisningen som helhet till 86 tkr och arbetsväsentligheten till 65 tkr. Gränsen för vad som skulle anses vara klassificeringsfel bestämdes till 86 tkr.

6.1 Intäktsredovisningen

Planering och riskbedömning

Av A-sons dokumentation av planeringen och riskbedömningen framgår att han bedömde att bolagets rutiner och redovisningssystem var bra upplagda och att de fungerade till synes väl. Eftersom antalet personer i bolaget var få bedömde han dock att han inte skulle kunna förlita sig på den interna kontrollen i granskningen utan uteslutande tillämpa substansgranskning genom detaljgranskning och analytisk granskning. Av dokumentationen framgår också att han bedömde posten Nettoomsättning som en väsentlig post.

Det finns en kort rutinbeskrivning avseende bolagets försäljning. Försäljningen skedde framför allt genom kassaförsäljning där bokföringen utgick från de z-rapporter som skrevs ut dagligen och överlämnades till bolagets redovisningsbyrå. Månadsrapporter skrevs ut från kassaregistret och sparades i pärmar. Tidigare år hade A-son inte noterat några väsentliga avvikelser mellan underlaget från kassaregistret och bokföringen.

När det gällde risken för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter framgår det att A-son inte avvek från grundantagandet i ISA om förekomsten av en sådan risk. Bolaget bedrev verksamhet i en bransch som var känd för att inte redovisa samtliga intäkter samt att utbetala ”svarta” löner. Antalet ovanliga transaktioner som var väsentliga bedömdes vara få och enkla att fånga upp. Enligt A-sons bedömning fanns det inte någon indikation på en betydande risk för felaktigheter som berodde på oegentligheter men kravet i ISA gjorde att en sådan risk ändå skulle beaktas i granskningen. Detta innebar att räkenskapspåståendena existens, förekomst och fullständighet bedömdes vara förknippade med en betydande risk i granskningen. Skatteverkets krav på certifierat kassaregister och personalliggare samt det faktum att bolagets bruttovinst var på samma nivå som tidigare gjorde dock att A-son bedömde att företeelser som eventuell försäljning som inte skulle vara bokförd och svarta löner försvårades och att han inte bedömde risken som högre för bolaget än för branschen som helhet.

Granskningen

I revisionsdokumentationen finns ett arbetsprogram för posten Nettoomsättning. Av detta framgår att A-son rimlighetsbedömde intäkterna genom en jämförelse med tidigare år, att han beräknade årets bruttovinst och jämförde med tidigare år, att han granskade augusti månads z-rapporter genom att kontrollera att de stämde överens med bokföringen, att han kontrollerade att det inte fanns några glapp i z-nummerserien i augusti månad och att han stämde av den totala försäljningen för hela året enligt z-kvitton mot den totala bokförda försäljningen. I samband med den granskningen noterade han inget avvikande utan alla åtgärder angavs vara utförda utan anmärkning.

Även om det är angivet med ett kryss att granskningsåtgärderna är kopplade till en betydande risk går det inte att utläsa hur inriktningen på och omfattningen av granskningen utformades med hänsyn till förekomsten av en betydande risk för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter, jämfört med hur granskningen skulle ha utformats om en sådan risk inte hade lagts till grund för granskningen.

Av dokumentationen framgår, både av arbetsprogrammet för posten Nettoomsättning och av posten Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter, att en försäljning om 1,0 mnkr som ingick i bokföringen på huvudbokskontona för intäkter under räkenskapsåret 2022/23 periodiserades på så sätt att den genom en korrigering i bokföringen i stället kom

att redovisas på räkenskapsåret 2021/22. Enligt anteckningar i dokumentationen förklaras detta med att bolaget under det föregående räkenskapsåret hade sålt en del av sitt lager. Av en kopia av en faktura som finns i dokumentationen framgår att den aktuella försäljningen hade skett till en enskild firma, att försäljningen hade avsett *dels* månadsvisa tillverkningar och reparationer av smycken under januari–augusti 2022, *dels* försäljning av smycken. Fakturadatum var den 3 januari 2023, vilket innebar att fakturan avsåg arbeten som i tiden låg som längst ett år tillbaka i tiden. Det finns ingen uppgift på fakturan när de smycken som är upptagna levererades till kunden. Det går inte att utläsa av dokumentationen vilka eventuella åtgärder A-son vidtog för att kontrollera att periodiseringen var riktig, varför fakturan ställdes ut så långt i efterhand eller att det var riktigt att leverans av smycken hade skett under föregående räkenskapsår.

Revisorns uppgifter

A-son har uppgett följande.

Bedömningen att det fanns en betydande risk för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter ledde till ökat fokus vid granskningen på intäktsredovisningen genom utökade och mer omfattande granskningsåtgärder för att kunna upptäcka sådana felaktigheter. Det gjordes en utökad kontroll av transaktioner och ett detaljerat substans-test. Detta skedde genom att hela transaktionsflödet följdes från bokföringen av intäkterna mot z-rapport från kassaregistret. Han kontrollerade också att det inte förekom några negativa saldon i kassabokföringen under räkenskapsåret.

Han utökade kontrollen av antalet bokförda transaktioner mot z-rapporter från kassaregistret från att omfatta 15 dagar till att omfatta 30 dagar. Han kontrollerade också transaktionerna mot uppgifter från bolagets bank. Bolaget hade en intäktskälla som redovisades genom kassaregistret, med undantag för de transaktioner som hade periodiserats till föregående räkenskapsår och skedde mot faktura.

Bolaget hade utfört löpande arbeten för en enskild firma under räkenskapsåret 2021/22 och hade avyttrat 18- och 24-karats guld till samma firma. Den enskilda firman var en närstående part och detta var anledningen till att fakturan ställdes ut så sent; bolaget tyckte inte att det var så viktigt. Han fick bolaget att fakturera beloppet och att få delvis betalt innan han kunde godta föregående räkenskapsårs räkenskaper, eftersom beloppet var väsentligt.

Eftersom intäkterna i bolaget hade redovisats när bolagets prestation hade utförts samt inga felaktigheter hade identifierats vid granskningen av kassarapporter, bedömde han att han hade grund att godta fullständigheten i den samlade intäktsredovisningen.

Revisorsinspektionens bedömning

Intäktsredovisningen är normalt ett väsentligt granskningsområde som revisorn har anledning att ägna särskild uppmärksamhet. A-son bedömde också posten Nettoomsättning som en väsentlig post att granska. Dessutom angav han i sin riskbedömning att han skulle hantera risken för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter som en betydande risk enligt kraven i ISA, även om han bedömde att det fanns omständigheter i guldbolaget som reducerade risken för sådana felaktigheter. Han bedömde inte risken för bolaget som högre jämfört med branschen som helhet.

Revisorsinspektionen har i avsnitt 5.1 redogjort för uttalanden i ISA 240 och ISA 315 som är av betydelse vid granskning av intäktsredovisning.

Som framgår av utredningen avfärdade A-son inte grundantagandet i ISA 240 p. 27 om risken för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som beror på oegentligheter. Bolaget var verksamt i en bransch där det enligt honom generellt fanns risk bl.a. för oredovisade intäkter. Det ålåg honom därför att, i enlighet med kraven i ISA 315, behandla detta som en betydande risk och vidta de åtgärder när det gäller bolagets kontroller som följer av standarden. Av dokumentationen går inte att utläsa att han vidtog tillräckliga åtgärder i detta avseende. Han har uppgett att han följde transaktionsflödet från bokföringen av intäkter mot det kassaregister som bolaget hade men har inte angett att han identifierade några kontroller och utvärderade om dessa var utformade på ett ändamålsenligt sätt. De åtgärder han har redogjort för har mera karaktären av substansgranskning. Revisorsinspektionen bedömer därför att han inte hanterade risken för väsentliga felaktigheter i intäktsredovisningen som berodde på oegentligheter i enlighet med kraven i ISA 315. Han har därigenom åsidosatt god revisionssed.

Det faktum att bolaget inte hade fakturerat den närstående enskilda firman för utfört arbete och leveranser av varor med hänvisning till att man inte tyckte att det var så viktigt att fakturera innebar enligt Revisorsinspektionens bedömning att det fanns anledning för A-son att utgå från att det kunde finnas en hög risk för felaktigheter i intäktsredovisningen.

A-son tillämpade substansgranskning som metod vid granskningen av bolagets intäkter. Frågan är om granskningen hade en sådan inriktning och omfattning att den gav honom grund att godta fullständigheten i den samlade intäktsredovisningen.

De åtgärder som framgår av A-sons dokumentation begränsar sig till rimlighetsbedömningar och jämförelser mot tidigare år, en kontroll av augusti månads z-rapporter, en kontroll av att det inte var något glapp i rapportserien för denna månad och en kontroll av totalsumman av z-rapporter mot bokföringen. Enligt Revisorsinspektionens bedömning gav dessa åtgärder honom inte tillräcklig grund för att godta fullständigheten i den samlade intäktsredovisningen. Inspektionen konstaterar att den största delen av bolagets intäkter redovisades genom bolagets kassaregister. Enligt inspektionens uppfattning hade A-son därför anledning att granska bolagets rutiner för kassahanteringen och kassaredovisningen för att på så sätt kunna bedöma om rutinerna ledde till en fullständig intäktsredovisning i de delar där försäljningen skedde mot kontanter och betal- eller kreditkort. Några sådana åtgärder framgår dock inte av hans dokumentation. Hans yttranden till Revisorsinspektionen innehåller kompletterande information om de åtgärder som går att utläsa av dokumentationen men i yttrandena redogörs inte för några ytterligare åtgärder, förutom att han kontrollerade utvalda z-rapporter mot bankinsättningar.

Inspektionen anser mot denna bakgrund att A-sons åtgärder för att granska fullständigheten i intäktsredovisningen inte var tillräckliga. Bristerna vid granskningen var sådana att han – med hänsyn till intäkternas betydelse i bolaget – saknade grund för att tillstyrka ett fastställande av bolagets resultat- och balansräkningar. Genom att likväl göra det har han åsidosatt god revisionssed.

6.2 Varulager och leverantörsskulder

Posten Varulager redovisades med 1,7 mnkr. Av arbetsprogrammet för posten framgår att bolaget föregående räkenskapsår hade importerat guld. Enligt uppgifter i dokumentationen var skulder som avsåg guldimporten fortfarande obetalda och redovisades i posten Leverantörsskulder.

Posten Leverantörsskulder togs upp till 3,3 mnkr. Av arbetsprogrammet för posten framgår att den i sin helhet bestod av skulder, inklusive valutakursjustering, för inköp av guld från två leverantörer i Mellanöstern. Av bokföringen kan utläsas att de ursprungliga skulderna, före valutakursjusteringar, var desamma som föregående räkenskapsår. I doku-

mentationen finns en bekräftelse från respektive leverantör där den aktuella skulden, denominerad i amerikanska dollar, anges. Det finns inga anteckningar om när bolaget avsåg att betala skulderna eller om A-son gjorde några överväganden om det var riktigt att klassificera skulderna som leverantörsskulder/kortfristiga skulder.

A-son har uppgett följande.

Den förklaring som bolaget lämnade till att skulderna fortfarande inte var betalda trots att inköpen hade skett tidigare räkenskapsår var att guldleverantörerna ville att handeln skulle vara stabil och helst öka. De hade inget behov av att få någon återbetalning utan såg hellre att handeln ökade.

Han gjorde inga överväganden avseende klassificeringen av skulderna, det rörde sig om leverantörsskulder där det fanns en osäkerhet om huruvida leverantören skulle kräva in betalning. Leverantörsskulder utgör normalt rörelsekapital och ska därför redovisas som kortfristiga skulder även om betalning kan ske något senare än tolv månader, förutsatt att det är normalt för verksamheten. Men man skulle absolut kunna anse att skulden var långfristig.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt 9 kap. 3 § aktiebolagslagen ska en revisor utföra sin granskning med professionell skepticism. Samma sak uttrycks i ISA 200 *Den oberoende revisorns övergripande mål samt utförande av revision enligt International Standards on Auditing* p. 15 på så sätt att revisorn ska förhålla sig professionellt skeptisk när han eller hon planerar och utför en revision och vara medveten om att det kan finnas omständigheter som gör att de finansiella rapporterna innehåller väsentliga felaktigheter. I detta ligger, enligt p. A 20, att revisorn ska kunna bedöma revisionsbevis kritiskt och ifrågasätta tillförlitligheten hos bl.a. information som har inhämtats från företagsledningen och styrelsen.

Av ISA 500 *Revisionsbevis* p. 4 framgår att granskningsåtgärderna ska utformas och utföras på ett sådant sätt att revisorn kan inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis för att kunna dra rimliga slutsatser som grund för sina uttalanden. Av ISA 330 *Revisorns hantering av bedömda risker* p. 7 b följer att revisorn ska inhämta mer övertygande revisionsbevis ju högre han eller hon bedömer risken för väsentliga felaktigheter.

Omständigheterna kring bolagets affärsrelation med de två guldleverantörerna var enligt Revisorsinspektionens bedömning uppseendeväckande. Dels rådde det osäkerhet om och när den bokförda skulden skulle regleras, dels var bolagets förklaring till hur leverantörerna såg på affärsförhållandet ovanlig och inte helt lätt att förstå utifrån ett marknadsmässigt perspektiv. A-son har också uppgett att det skulle kunna anses vara så att det rörde sig om en långfristig skuld. Sammantaget – och med beaktande av att transaktionerna ägde rum i en högriskbransch – anser Revisorsinspektionen att han hade anledning att förhålla sig professionellt skeptisk till bolagets uppgifter. Han skulle därför ha utökat sin granskning i syfte att försöka utreda innebörden i affärsrelationerna och transaktionerna.

Genom att inte vidta tillräckliga åtgärder i detta avseende har han åsidosatt god revisions-sed.

6.3 Rapportering enligt penningtvättslagen

Som redogjorts för ovan fanns det i uppdraget påtagliga varningssignaler kopplade till den verksamhet som bolaget bedrev. Först och främst verkade bolaget inom en bransch där risken för penningtvätt och finansiering av terrorism generellt betraktas som hög. Dessutom förelåg märkliga affärs- och skuldförhållanden såvitt gäller de två guldleverantörerna i Mellanöstern.

En verksamhetsutövare – och därmed också en revisor – ska enligt 4 kap. 1 § första stycket penningtvättslagen övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner i syfte att upptäcka aktiviteter och transaktioner som

1. avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren har,
2. avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom som verksamhetsutövaren har om sina kunder, de produkter och tjänster som tillhandahålls, de uppgifter som kunden lämnar och övriga omständigheter, eller
3. utan att vara avvikande enligt 1 eller 2 kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Om revisorn uppmärksammar avvikelser eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner, ska han eller hon enligt 4 kap. 2 § penningtvättslagen vidta skärpta åtgärder för kundkännedom och andra nödvändiga åtgärder för att bedöma om det finns skäl原因 grund att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling. Finns det skäl原因 grund för misstanke ska revisorn rapportera till Polismyndigheten (se 4 kap. 3 § penningtvättslagen).

Av förarbetena till de nu aktuella bestämmelserna (se prop. 2016/17:173 *Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism* s. 538) framgår att begreppet ”skäl原因 grund för misstanke” innebär att det inte krävs att verksamhetsutövaren gör någon mera ingående bedömning av transaktioner och aktiviteter. Verksamhetsutövarens åtgärder och bedömning bör syfta till att i den mån det är möjligt klargöra om den misstänkta eller avvikande aktiviteten eller transaktionen kan ha en naturlig och legitim förklaring.

Revisorsinspektionen anser att de omständigheter som redogjorts för i avsnitt 6.3 och som A-son kunde iaktta vid sin revision sammantagna gav skäl原因 grund att misstänka att det var fråga om penningtvätt eller att den egendom som bolaget hanterade annars härrörde från brottslig handling. Han skulle därför ha rapporterat till Polismyndigheten. Genom att inte göra detta har han handlat i strid med penningtvättslagen.

7 Sammanfattande bedömning och val av disciplinär åtgärd

Revisorsinspektionen har funnit flera brister i A-sons arbete. Han har i egenskap av företrädare för ett revisionsföretag inte sett till att företagets allmänna riskbedömning och dess rutiner och riktlinjer har följt kraven i penningtvättslagen. I de i ärendet aktuella revisionsuppdragen har hans arbete varit bristfälligt genom att han *dels* har satt en felaktig risknivå i uppdragen vad gäller penningtvätt, *dels* inte har utrett förekomsten av verklig huvudman, *dels* inte har anmält misstankar om felaktiga uppgifter i registret över verkliga huvudmän *och dels*, i guldbolaget, har underlåtit att rapportera till Polismyndigheten.

I både bilbolaget och guldbolaget gav A-sons granskningar inte grund för att godta fullständigheten i bolagens intäktsredovisningar. I bilbolaget gav hans granskning av varulagret inte grund för att godta lagrets existens och värdering.

A-son har också innehaft flera revisionsuppdrag som han inte har varit behörig att inneha.

A-son har i ovan nämnda avseenden åsidosatt sina skyldigheter som revisor och ska därför meddelas en disciplinär åtgärd. Det som ligger honom till last är allvarligt, särskilt med beaktande av att han har saknat grund för att tillstyrka ett fastställande av resultat- och balansräkningarna i båda bolagen och att de sammantagna bristerna i hans fullgörande av penningtvättslagens krav har varit omfattande. Han ska därför, med stöd av 32 § andra stycket revisorslagen (2001:883), ges en varning.

Eftersom bristerna avseende penningtvättsregelverket har varit omfattande och även förelegat under flera år, finns det särskilda skäl för att, med stöd av 32 a § revisorslagen, förena varningen med en sanktionsavgift.

Vid en överträdelse av penningtvättslagen gäller enligt 32 k § revisorslagen särskilda bestämmelser om sanktionsavgiftens storlek. Om det går att fastställa den vinst som har gjorts till följd av regelöverträdelsen, ska avgiften uppgå till högst två gånger denna vinst. I annat fall ska avgiften uppgå till högst ett belopp i kronor som motsvarar en miljon euro. Sanktionsavgiften ska enligt lagens förarbeten vara proportionell och avskräckande. När avgiften bestäms ska också de allmänna bestämmelserna om sanktionsavgifters storlek som finns i 32 d – 32 f §§ revisorslagen beaktas. Det innebär att avgiften ska stå i proportion till överträdelsens allvar, hur länge den har pågått och verksamhetsutövarens finansiella ställning och den vinst som har gjorts genom överträdelsen. I detta ligger, enligt Revisorsinspektionens bedömning, att det bör vägas in bl.a. vilka slag av företag som revisorn har granskat – varvid det finns anledning att se mer allvarligt på försummelser som avser större företag eller företag av allmänt intresse – och vilken omfattning som revisionsverksamheten har haft. När det är fråga om försummelser som inte kan antas vara uppsåtliga och som avser revisionen av ett fåtal mindre privata aktiebolag bör enligt Revisorsinspektionens mening sanktionsavgiften normalt bestämmas inom den nedersta delen av sanktionsskalan.

Revisorsinspektionen anser vid en sammantagen bedömning att sanktionsavgiften för A-son bör bestämmas till 80 000 kr. Sanktionsavgiften tillfaller staten och ska betalas när beslutet har fått laga kraft.

Ärendet har avgjorts av Revisorsinspektionen genom Tillsynsnämnden för revisorer. I beslutet har deltagit f.d. justitierådet Sten Andersson, ordförande, hovrättsrådet Jacob Aspegren, vice ordförande, redovisningsexperten Sofia Bildstein-Hagberg, avdelningschefen Fredric Brolin, seniora rådgivaren Sophie Degenne, auktoriserade revisorn Peter

Ek, advokaten Tone Myhre-Jensen, professorn Henrik Nilsson och auktoriserade revisorn Anneli Pihl. Vid ärendets slutliga handläggning har i övrigt avdelningsdirektören Jessica Otterstål och revisionsdirektören Mathias Byström, som har föredragit ärendet, varit närvarande.

Sten Andersson

Mathias Byström

Hur man överklagar, se bilaga.